

poryadku vyrishennya) : monohrafiya [Administrative-legal disputes (improvement of the order of solution) : monogr.], Pravo, Kharkiv, Ukraine.

2. Bevzenko, VM (2011), *Uchast v administratyvnomu sudochynstvi subektiv vladnykh povnovazhen : pravovi zasady, pidstavy ta formy : monohrafiya* [Participation in administrative proceedings of the subjects of power : legal principles, foundations and forms : monogr.], Pretsedent, Kyiv, Ukraine.
3. (2014), *Administratyvne sudochynstvo : navchalnyi posibnyk* [Administrative justice : teaching. manual], Kh. : KhNU them. V.N. Karazin, Kharkiv, Ukraine.
4. Kolomoets, T.O. (2011), *Administratyvne sudochynstvo : pidruchnyk* [Administrative Proceedings : Sub.], Istyna, Kyiv, Ukraine.

УДК 342: 340.134 (477)

З'ЯСУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТЬ «ОБМЕЖЕННЯ» ТА «ЗАБОРОНИ» У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ КОРУПЦІЄЮ

Шимон О.М., аспірант

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

Законодавство України, що регулює суспільні відносини у сфері державної служби та запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, оперує такими поняттями, як «обмеження» та «заборони», передбачає їх перелік. У статті детально проаналізовано позиції науковців щодо сутності цих понять і запропоновано авторський варіант розуміння їх змісту. Виокремлено низку ознак, притаманних обмеженням і заборонам як засобам запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією.

Ключові слова: обмеження, заборони, корупція, адміністративне правопорушення, правообмеження, превенція.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ СУЩНОСТИ ПОНЯТИЙ «ОГРАНИЧЕНИЯ» И «ЗАПРЕТЫ» В СФЕРЕ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С КОРРУПЦИЕЙ

Шимон А.Н.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

Законодательство Украины, регулирующее общественные отношения в сфере государственной службы и предотвращения административных правонарушений, связанных с коррупцией, оперирует такими понятиями, как «ограничения» и «запреты», предусматривает их перечень. В статье подробно проанализированы позиции ученых о сущности этих понятий и предложен авторский вариант понимания их содержания. Выделен ряд признаков, присущих ограничениям и запретам как средствам предотвращения административных правонарушений, связанных с коррупцией.

Ключевые слова: ограничения, запреты, коррупция, административное правонарушение, правоограничение, превенция.

DEFINITION OF THE ESSENCE OF THE CONCEPTS “LIMITATIONS” AND “PROHIBITIONS” IN THE FIELD OF WARNING OF ADMINISTRATIVE OFFENSES RELATED TO CORRUPTION

Shimon A.N.

Zaporizhzhya National University, str. Zhukovskiyi, 66, Zaporizhzhya, Ukraine

The legislation of Ukraine regulating public relations in the field of civil service and prevention of corruption-related administrative offenses uses such notions as “limitations” and “prohibitions”, provides

for their list. The scope of prevention of an administrative offense related to corruption in its essence and content is an integrated and multidimensional sphere, since it contains a large number of elements as well as tangible concepts that make it possible to find out the essence, meaning and purpose of preventing an administrative offense connected with corruption, including in the activities of civil servants. One of the elements of such an integrated sphere of prevention of corruption-related administrative offenses is restrictions and prohibitions imposed by law on civil servants. On the one hand, their existence may in some way influence the full implementation of their rights by civil servants (for example, as individuals), but, on the other hand, they establish the foundation for preventing corruption in the civil service system, which is a positive component of the complex of actions, aimed at the existence of a legal, legal, stable, efficient civil service system. Therefore, the issue of limitation and prohibitions in the field of prevention of corruption-related administrative offenses, as well as legal and procedural aspects of their application, assumes the urgency and importance of thorough research.

Turning to the terminology of the law, one can find the concept of “limitations” or “prohibitions” in various spheres (administrative, criminal, civil, legal, labor, etc.), but a legal definition that would reflect the real meaning and essence of such concepts, is not fixed by the normative.

The article analyzes in detail the positions of scientists regarding the essence of these concepts and proposes an author’s version of the understanding of their content. There are a number of features that are inherent in restrictions and prohibitions as means of preventing an administrative offense related to corruption.

Key words: limitations, prohibitions, corruption, administrative offense, lawfulness, prevention.

Сфера запобігання адміністративним правопорушенням, пов’язаним із корупцією, за своєю сутністю й змістом є комплексною та багатоаспектною сферою, адже містить велику кількість елементів, а також дотичних понять, що дають змогу з’ясувати сутність, значення й мету запобігання адміністративним правопорушенням, пов’язаним із корупцією, у тому числі в діяльності державних службовців. Одним з елементів такої комплексної сфери запобігання адміністративним правопорушенням, пов’язаним із корупцією, є обмеження та заборони, що встановлюються законодавством для державних службовців. З одного боку, їх існування може певним чином впливати на повноту реалізації державними службовцями своїх прав (наприклад, як фізичних осіб), а з іншого – вони встановлюють фундамент для запобігання корупційним явищам у системі державної служби, що є позитивним компонентом комплексу дій, спрямованих на існування правової, законної, стабільної, ефективної системи державної служби. Тому питання обмежень і заборон у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов’язаним із корупцією, а також правові й процедурні аспекти їх застосування набувають неабиякої актуальності.

Питанням визначення сутності корупції, засадам адміністративної відповідальності в такій сфері, запобігання корупційним правопорушенням або правопорушенням, пов’язаним із корупцією, присвячено чимало робіт вітчизняних учених-адміністративістів, наприклад: «Адміністративна відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування за корупційні діяння» Д.І. Йосифовича [1], «Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів внутрішніх справ та громадських організацій у протидії корупції» В.А. Завгороднього [2], «Адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах внутрішніх справ» С.М. Алфьорова [3], «Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією» Р.М. Тучака [4], «Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції» М.Ю. Бездольного [5], «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії корупції міліцією України» І.А. Дьоміна [6], «Корупція в органах внутрішніх справ: проблеми протидії» С.Г. Стеценка [7] та низка інших. Вважаємо, що ці праці мають «загальний» характер, стосуються різних аспектів, пов’язаних із корупцією, проте питанням обмежень і заборон як засобів запобігання адміністративним правопорушенням, пов’язаним із корупцією, особливо з огляду на положення Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. [8], достатньої уваги приділено не було, що викликає необхідність детального їх дослідження з неухильним дотриманням принципу наукової обґрунтованості задля з’ясування сутності цих понять, їх змісту, специфіки й практики застосування.

З метою правильного та доцільного оперування поняттями «обмеження» й «заборони» насамперед необхідно з'ясувати їх дійсну сутність і значення. Звертаючись до термінології законодавства, можна зустріти поняття «обмеження» чи «заборона» в різних сферах (адміністративній, кримінально-правовій, цивільно-правовій, господарсько-правовій, трудовій тощо), однак легальну дефініцію, яка б відображала реальний зміст і сутність таких понять, нормативно не закріплено. Словник української мови визначає значення слова «обмеження» таким чином: 1) дія за значенням «обмежити»; 2) правило, настанова, що обмежує чий-небудь права [9, с. 536]. Водночас слово «обмежувати» означає: 1) установлювати певні межі чого-небудь; зв'язувати щось обмежувальними умовами; не допускати поширення чого-небудь; локалізувати; 2) бути межею чого-небудь; відділяти, відгороджувати щось від чого-небудь [9, с. 536]. Під заборонаю запропоновано розуміти наказ не робити що-небудь [10, с. 26]. Тобто під час аналізу словникових значень можна зазначити, що обмеженням є встановлення певних умов, меж, а заборонаю – пряма вимога не вчиняти певні дії.

Ознайомлюючись із положеннями доктринальних джерел, варто звернути увагу на застосування різних формулювань поняття «обмеження», серед яких можна зустріти такі: «правообмеження», «обмеження права», «правове обмеження» тощо. Так, А.М. Денисова зазначає, що правові обмеження в загальному їх вигляді – це «встановлені законодавством виключення з правового статусу громадянина, які мають превентивний характер, убезпечують від можливих несприятливих наслідків як суб'єктів, щодо яких діють ці обмеження, так і інших осіб» [11, с. 52]. Не можна не погодитись із тим, що обмеженнями є певні винятки із загального правила, які встановлюються з певною метою, а також варто наголосити саме на превентивному характері цих засобів. На думку М.А. Комзюка, правові обмеження – це юридичні інструменти (засоби), за допомогою яких забезпечується досягнення деяких цілей правового регулювання. Ці цілі можуть бути різними, проте в підсумку вони зводяться до справедливої впорядкованості суспільних відносин шляхом встановлення певних кордонів, що обмежують допустимість поведінки [12, с. 54]. Ю.М. Старілов, з'ясовуючи сутність правових обмежень у питаннях державної служби, наголошує на тому, що головна мета правових обмежень – це забезпечення ефективного функціонування державної служби, встановлення правових бар'єрів перед можливими зловживаннями державних службовців, створення умов для належного виконання посадових повноважень та реалізації встановлених конституцією держави прав і свобод службовців [13, с. 335]. Тобто знову зроблено акцент на превентивному характері цих правових інструментів та їх ролі в системі державної служби.

Детально категорію «обмеження» проаналізовано А.В. Басовим [14], який зазначає, що поняття «обмеження» пов'язане з такими діями:

- 1) застосуванням кримінального покарання, а саме обмеження волі, тобто тримання особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці;
- 2) забезпеченням санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, а саме обмеження, тимчасова заборона чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій, об'єктів будь-якого призначення;
- 3) забезпеченням карантинних заходів, а саме запровадження адміністративних і медико-санітарних обмежувальних заходів, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб;
- 4) реалізацією майнових прав (сервітути, іпотеки, оренда, арешт майна тощо);
- 5) професійною діяльністю відповідного суб'єкта (обмеження, що застосовуються до окремих категорій посадових осіб);
- 6) запровадженням надзвичайного адміністративно-правового режиму;

- 7) визначенням обмеження життєдіяльності, тобто повна або часткова втрата можливості фізичною особою здійснювати самообслуговування, самостійно пересуватись, орієнтуватись у просторі, контролювати поведінку, здійснювати трудову діяльність.

З огляду на таку розмаїтість сфер застосування поняття «обмеження», як і «заборони», варто звернутись до позицій науковців щодо їх визначення. Наприклад, А.В. Басов пропонує розуміти обмеження як юридичні та фактичні наслідки діяльності уповноважених органів державної влади, що заснована на законі й спрямована на досягнення відповідних цілей, у результаті якої зменшуються варіанти дозволеної нормами права поведінки фізичних і юридичних осіб шляхом встановлення різних меж такої поведінки, що в обов'язковому порядку мають тимчасовий, просторовий та суб'єктивний характер [14, с. 32]. Тобто науковцем акцентовано увагу на суб'єктному (що це юридичні й фактичні наслідки діяльності уповноважених органів державної влади) та об'єктному (зменшення варіантів дозволеної нормами права поведінки фізичних і юридичних осіб) елементах обмежень.

У науці поняття «заборона» характерне загалом для всіх галузей національного права. У теорії держави й права існує певна позиція щодо розуміння цього питання. Так, М.В. Цвік та О.В. Петришин характеризують заборону як покладення на особу суб'єктивного юридичного обов'язку пасивного типу, відповідно до якого вона має утримуватись від певних визначених правом форм поведінки [15, с. 215]. Аналізуючи таке визначення, О.А. Петренко виділяє такі суттєві ознаки заборони в теорії права: 1) вона за своєю сутністю є суб'єктивним юридичним обов'язком, тобто тим, чого конкретна особа має беззаперечно дотримуватись, причому за нехтування цим приписом передбачена відповідальність; 2) пасивний характер, тобто сам факт заборони не залежить від суб'єкта, на якого її накладено; беручи до уваги це роз'яснення сторін заборони, накладення заборони є прерогативою керуючих суб'єктів; 3) заборонена поведінка має бути закріплена в правових нормах, тобто за інших умов заборона не буде належним чином обґрунтована [16, с. 214].

У свою чергу І.Д. Ягофорова зазначає, що поняття «обмеження» варто розглядати в двох значеннях: як повну заборону певного права (свободи), що зумовлена різними об'єктивними й суб'єктивними обставинами, та як зменшення варіантів можливої, дозволеної поведінки (у межах конкретного права чи свободи) шляхом встановлення компетентним суб'єктом різних меж (тимчасових, просторових, суб'єктивних) такої поведінки [17, с. 59]. Так, науковцем у першому розумінні ототожнено поняття «обмеження» та «заборона», а в другому розумінні звужено поняття «обмеження», із чим не можна погодитись, адже, незважаючи на те, що поняття «обмеження» й «заборони» є схожими за значеннями, вони не співпадають повністю за змістом. У зв'язку із цим Ф.Н. Фаткуллін вважає, що обмеження варто розглядати через категорію заборони, тобто обмеження за своєю юридичною природою дуже близьке до заборони, а не співпадає з нею. Обмеження спрямоване не на повне «витіснення» будь-яких суспільних відносин, а на утримання їх у певних, чітко визначених межах. Крім того, під час визначення співвідношення аналізованих понять обмеження є результатом заборони, а також говорити про часткове обмеження не коректно, адже заборона – це завжди певне обмеження, однак обмеження – не завжди заборона [18, с. 156–158]. О.Г. Братко зазначає: «Заборони й обмеження – два різні способи правового регулювання. Основна відмінність їх полягає в тому, що заборони за своїм змістом вказують на юридичну неможливість певної поведінки, яка фактично можлива, тоді як правове обмеження є не тільки юридично, а й фактично неможливим варіантом поведінки. На відміну від заборони, правове обмеження в принципі неможливо порушити. Воно завжди є обмеженням будь-якого суб'єктивного права, причому таким, яке забезпечується обов'язками відповідних посадових осіб» [19, с. 17].

Таким чином, у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, обмеження – це сукупність правових інструментів, які полягають у встановленні максимально допустимої форми правовідносин і правових кордонів у варіантах поведінки задля превенції правопорушень, пов'язаних із корупцією. Заборона – це сукупність правових інструментів, які полягають у встановленні суб'єктивного юридичного обов'язку пасивного

типу, відповідно до якого вона має утримуватись від визначених антикорупційним законодавством форм поведінки.

Враховуючи позиції науковців щодо характеристики обмежень і заборон, варто звернути увагу на запропонований О.В. Малько перелік загальних ознак правових обмежень, серед яких виділено такі: 1) пов'язані з несприятливими умовами (загроза чи позбавлення певних цінностей) для здійснення власних інтересів суб'єкта, оскільки спрямовані на їх стримування та водночас на задоволення інтересів протилежної сторони в правовідносинах і суспільних інтересах щодо охорони й захисту; 2) повідомляють про зменшення обсягу можливостей, свободи, а отже, і прав особистості, що здійснюється за допомогою обов'язків, заборон, покарань, призупинень тощо, які зводять різноманіття в поведінку суб'єктів до певного «граничного» стану; 3) являють собою негативну правову мотивацію; 4) спрямовані на захист суспільних відносин, виконують охоронну функцію; 5) передбачають зниження негативної активності [20, с. 59-60].

З огляду на перелік загальних ознак можна сформулювати перелік ознак, які притаманні обмеженням і заборонам у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією:

- нормативний характер (їх перелік встановлюється законодавством, є конкретні норми, що визначають зміст таких обмежень і заборон);
- індивідуальний характер (поширюються на конкретну особу – державного службовця, мають персоналізований зміст);
- превентивний характер (спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією);
- лімітуючий характер (встановлюють конкретні межі в діяльності суб'єктів або обов'язок утримуватись від певних дій);
- примусовий характер (визначаються поза волею й бажанням суб'єкта, за їх порушення передбачається реакція держави у вигляді юридичної відповідальності).

Таким чином, розглянувши загальнотеоретичні положення, що стосуються обмежень і заборон у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, можна стверджувати, що обмеження – це сукупність правових інструментів, які полягають у встановленні максимально допустимої форми правовідносин і правових кордонів у варіантах поведінки задля превенції правопорушень, пов'язаних із корупцією. У свою чергу заборона – це сукупність правових інструментів, які полягають у встановленні суб'єктивного юридичного обов'язку пасивного типу, відповідно до якого особа має утримуватись від визначених антикорупційним законодавством форм поведінки. До ознак, які притаманні обмеженням і заборонам у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, можна віднести такі: нормативний характер (їх перелік встановлюється законодавством, є конкретні норми, що визначають зміст таких обмежень і заборон); індивідуальний характер (поширюються на конкретну особу – державного службовця, мають персоналізований зміст); превентивний характер (спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією); лімітуючий характер (встановлюють конкретні межі в діяльності суб'єктів або обов'язок утримуватись від певних дій); примусовий характер (визначаються поза волею й бажанням суб'єкта, за їх порушення передбачається реакція держави у вигляді юридичної відповідальності).

Нормативна основа визначення обмежень і заборон як засобів запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, складається з матеріального законодавства (спеціальний закон), процесуального законодавства (Кодекс України про адміністративні правопорушення), а також підзаконних нормативно-правових актів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Йосифович Д.І. Адміністративна відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування за корупційні діяння : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Д.І. Йосифович ; Львівський держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2009. – 20 с.
2. Завгородній В.А. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів внутрішніх справ та громадських організацій у протидії корупції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.А. Завгородній ; Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ. – Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.
3. Алфьоров С.М. Адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах внутрішніх справ : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / С.М. Алфьоров ; Харківський нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2011. – 38 с.
4. Тучак Р.М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Р.М. Тучак ; Харківський нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2007. – 21 с.
5. Бездольний М.Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.Ю. Бездольний ; Харківський нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2009. – 20 с.
6. Дьомін І.А. Адміністративно-правові засади запобігання та протидії корупції міліцією України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І.А. Дьомін ; Відкритий міжнар. ун-т розв. людини «Україна». – К., 2011. – 16 с.
7. Стеценко С.Г. Корупція в органах внутрішніх справ: проблеми протидії / С.Г. Стеценко, О.В. Ткаченко. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр навч. літ-ри, 2008. – 166 с.
8. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 3186.
9. Словник української мови : в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970-1980. – Т. 5. – 1974. – 840 с.
10. Словник української мови : в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970-1980. – Т. 3. – 1972. – 744 с.
11. Денисова А.М. Правові обмеження: поняття, види, функції / А.М. Денисова // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 51–55.
12. Комзюк М.А. Поняття, зміст, види та форми обмеження особистої свободи громадян за адміністративним правом [Електронний ресурс] / М.А. Комзюк // Європейські перспективи. – 2015. – № 1. – С. 52-58. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_1_11.
13. Старилов Ю.Н. Служебное право : [учебник] / Ю.Н. Старилов. – М. : БЕК, 1996. – 698 с.
14. Басов А.В. Поняття «обмеження» як юридична категорія: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / А.В. Басов // Адміністративне право і процес. – 2013. – № 1 (3). – С. 27-33. – Режим доступу : <http://law.univ.kiev.ua/images/stories/app/20133.pdf>.

15. Загальна теорія держави і права : [підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / [М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.] ; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Х. : Право, 2011. – 584 с.
16. Петренко О.А. Поняття та сутність заборон у трудовому праві [Електронний ресурс] / О.А. Петренко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Право». – 2015. – Вип. 1(2). – С. 213-220. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2015_1\(2\)__35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2015_1(2)__35).
17. Ягофорова И.Д. Право как мера ограничения свободы : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / И.Д. Ягофорова. – Екатеринбург, 2004. – 206 с.
18. Фаткуллин Ф.Н. Проблемы теории государства и права : [курс лекций] / Ф.Н. Фаткуллин. – Казань : Изд-во Казанского гос. ун-та, 1987. – 336 с.
19. Братко А.Г. Запреты в советском праве / А.Г. Братко. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1979. – 90 с.
20. Малько А.В. Стимулы и ограничения в праве: теоретико-информационный аспект / А.В. Малько. – Саратов : Из-во Саратовского ун-та, 1994. – 184 с.

REFERENCES

1. Yosifovich, D.I. (2009), “Administrative responsibility of officials of local self-government bodies for corruption acts”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine.
2. Zavhorodniy, V.A. (2010), “Administrative legal regulation of interaction between authorities of internal affairs and public organizations in the fight against corruption”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipropetrovsk, Ukraine.
3. Alforov, S.M. (2011), “Administrative legal mechanism of counteraction to corruption in internal affairs bodies”, Thesis abstract for Doct. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, Kharkiv State University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine.
4. Tuchak, R.M. (2007), “Administrative legal principles of the fight against corruption”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, Kharkiv State University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine.
5. Bezdolniiy, M.Yu. (2009), “Administrative legal principles of the activity of internal affairs bodies in combating corruption”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, Kharkiv State University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine.
6. Domin, I.A. (2011), “Administrative legal principles of prevention and counteraction of corruption by the militia of Ukraine”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.07, Open international University of Human Development "Ukraine", Kyiv, Ukraine.
7. Stetsenko, S.H. and Tkachenko, O.V. (2008), *Koruptsiya v orhanakh vnutrishnikh sprav : problemy protydyi* [Corruption in internal affairs bodies : issues of counteraction], Alerta : KNT : Tsentr ucheb. lit-ry, Kyiv, Ukraine.
8. “On Preventing Corruption” : Law of Ukraine on 14.10.2014, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2014, no. 49, art. 3186.
9. Bilodid, I.K. (1974), *Slovnnyk ukrainskoyi movy : v 11 t.* [Ukrainian Language Dictionary : in 11 Vols.], Vol. 5, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
10. Bilodid, I.K. (1972), *Slovnnyk ukrainskoyi movy : v 11 t.* [Ukrainian Language Dictionary : in 11 Vols.], Vol. 3, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

11. Denysova, A.M. (2011), "Legal restraints : concepts, types, functions", *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, no. 2, pp. 51-55.
12. Komziuk, M.A. (2015), "Concept, content, types, and forms of restriction of personal freedom of citizens under the administrative law", *Yevropeiski perspektyvy*, no. 1, pp. 52-58, available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_1_11.
13. Starylov, Yu.N. (1996), *Sluzhebnoe pravo : uchebnyk* [Right to public service : textbook], BEK, Moscow, Russia.
14. Basov, A.V. (2013), "The concept "restraint" as a legal category : theoretical aspect", *Administratyvne pravo i protses*, no. 1(3), pp. 27-33, available at : <http://law.univ.kiev.ua/images/stories/app/20133.pdf>.
15. Tsvik, M.V., Petryshyn, O.V., Avramenko L.V. et al. (2011), *Zahalna teoriya derzhavy i prava : pidruchnyk dlya studentiv yurydychnykh vyshchyykh navchalnykh zakladiv* [The general theory of state and law : textbook for students of legal higher education institutions], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
16. Petrenko, O.A. (2015), "The concept and essence of prohibitions in labour law", *Naukovyi visnyk Akademiyi munitsypalnoho upravlinnya. Seriya : Pravo*, Iss. 1 (2), pp. 213-220, available at : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2015_1\(2\)__35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2015_1(2)__35).
17. Yahoforova, I.D. (2004), "Right as a measure of restraint of liberty", Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.01, Ekaterinburg, Russia.
18. Fatkullin, F.N. (1987), *Problemy teoriiy hosudarstva i prava : kurs lektsiy* [Problems of the theory of state and law : a series of lectures], Izd-vo Kazanskoho hos. un-ta, Kazan, Russia.
19. Bratko, A.G. (1979), *Zaprety v sovetskom prave* [Prohibitions in the Soviet law], Izd-vo Saratovskoho un-ta, Saratov, Russia.
20. Malko, A.V. (1994), *Stimuly i ogranicheniya v prave : teoretiko-informatsionnyy aspekt* [Incentives and restrictions in law : information-theoretical aspect], Iz-vo Sarat. un-ta, Saratov, Russia.